

Aftenposten

☆ Torsdag 16. oktober 2008. Uke 42. Nr. 482. 149. årg. Kr. 20.

Båtopplag

www.obwiik.no

O.B.Wiik

Ta vare på båten din i år!

Salg av presenninger, båtstativ og krybber

Ring 64 83 55 00

Hva nå, Hareide?

Landslagssjef Åge Hareide avviser at han må trekke seg etter tapet mot Nederland. – Han bør løses fra kontrakten, mener Aftenpostens kommentator. DEL 1 • side 29–32

FOTO: INGAR HAUG STEINHOLT

«KUNDEPLEIET» SKATTEETATEN

Da Skatteetaten skulle kjøpe datatjenester for 300 millioner kroner, fikk ansatte i etaten «kundepleie» i form av middager og fotballbilletter fra leverandøren Siemens. DEL 1 • side 4

VERDEN RUNDT FOR SPORVEIEN

To sjefer brukte over én million kroner på studiereiser for å utvikle et nytt billettsystem for Oslo Sporveier. Begge er nå ute av skandaleprosjektet.

DEL 1 • side 6

STABILE BRØDVANER

Det dukker stadig opp nye mat-trender, men vi holder oss til brødet. – Brød har fortsatt høy matkulturell status, fastslår forsker Annechen Bugge. I dag er det Verdens Brøddag.

DEL 1 • side 18 og 19

EVIG LIV PÅ SKATTELISTENE

Statsministerenken Julie Mowinckel (126) er fortsatt på ligningstoppen i Bergen 36 år etter sin død – og et kuriøst innslag på listene som ble lagt ut i går.

Les om SKATTELISTENE på ØKONOMI • side 4–7

HISTORIEN OM BARNA PÅ SANATORIET

- Tvangsføring
- Jerndisiplin
- Misbruk

Sannheten. I 50 år har barna fra Grefsen barne-sanatorium i Oslo tiet om fortiden. Nå forteller de om overgrepene de ble utsatt for.

Overgrep. Intervjuer med 200 tidligere pasienter og ansatte fra de private tuberkuloseinstitusjonene vitner om overgrep på mange barn, på flere sanatorier.

DEL 1 • side 2 og 3

Tilsynelatende idyll på Grefsen barnesanatorium på 50-tallet.

FOTO: PRIVAT

Flatbiff
Skjeggerød. Svin.
Pr kg

99⁰⁰

Entrecôte
Skjeggerød. Skiver
Pr kg

159⁰⁰

Kjøttdeig av svin
Coop. 400 g. Pr pk.
Pr kg 49,75

19⁹⁰

Grandiosa
Stabburet. 2-pk. 1170 g.
Pr kg 38,38

44⁹⁰

Kokt skinke
X-tra. 250 g. Pr pk.
Pr kg 111,60

27⁹⁰

Bli medlem og få
kjøpeutbytte på
alle varer!
Se www.coop.no

coop
prix

Faste Gule Priser

God morgen!

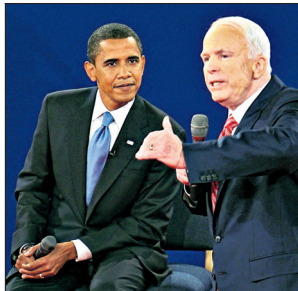

Kort fortalt

Jeg innrømmer det motvillig. 16 siffer og en dato på en plastikkbit skaffer meg stadig mer. Mastercard og VISA. Jeg taster tallene inn på ulike nettsted, og får tilbake musikk, bøker, flybilletter og togbilletter. Til og med et par ski og en svindyr sovepose fra USA. Men hvor disse opplysningene blir av, har jeg aldri ofret en tanke. Et potensielt sugerør rett til bankkontoen min, for uærlige sjeler. Nå skal Datatilsynet undersøke hvor opplysningene tar veien.

DEL 1, Side 10-11
Roald Ramsdal
Journalist i
Innenriksredaksjonen

Aftenposten.no

Barack Obama og John McCain møttes til duell i natt.

- Bli oppdatert på nattens duell mellom Obama og McCain på ap.no.
- Les alt om gårsdagens fotballkamp hos oss og delta i debatten!
- Åpen høring på Stortinget om finanskrisen klokken 13. Vi følger saken.
- Er høsten tung og trist? Oslopuls gir deg tips om hva du kan finne på!

les i Aften

- Oslofolks brødvaner
- Toalettfritt på Holmlia
- Elvis' gamle band i Oslo

Avslører overgrep

■ Historiker: «Veldig mange lignende historier»

De har tiet i 50 år om overgrepene de ble utsatt for som 5-6-åringer på Grefsen barnesanatorium. I dag står de frem i Aftenposten.

JENNY SANDVIG

– Av en grunn jeg ikke forsto, ble jeg tatt opp på loftet. Der var det en enkel seng. Vi hadde på en trøye med reimer som gikk ned på hver side ved hoften. De knyttet dem under sengen, sånn at jeg ikke nådde knuten med hånden. Jeg husker det var en enkel lyspære i taket. De slukket den da de gikk, og låste døren. Da skrek jeg, forteller Einar Måseide.

Han aner ikke hvor lenge han lå der alene. Da pleierne kom, var han snill som et lam. Utmatet, i sjokk. Han var seks år.

– Nær fortid. I morgen åpner en liten utstilling på Teknisk Museum i Oslo om overgrep mot tuberkulosepsyke barn på Grefsen barnesanatorium på 1950-tallet. Måseide er en av de to hovedpersonene.

– Jeg ser hvor viktig det er at dette blir kjent, fordi det er nær fortid i Norge. Vi må se hvordan barneinstitusjonene var i Norge for 50 år siden, så vi ikke går i fella og behandler unger på samme måte i dag, sier han stille.

Måseide kom til Grefsen barnesanatorium med lillesøsteren sin i 1953. Han ble der i 20 måneder. Arild Somo kom halvannet år tidligere. Begge forteller om jerndisiplin, tvangsforing, reiming og misbruk.

Anslagsvis 2600 barn bodde på barnesanatoriet, drevet av Oslo Sanitetsforening, fra 1909 til 1970. Historiker og tidligere sanatoriepasiert Dag Skogheim mener det dreier seg om overgrep mot mange barn, på flere sanatorier. Han har dokumentert sanatorielivet gjennom forskning og bøker.

– Det er meget representativt,

fordi det var lukkede institusjoner. Blant de over 200 menneskene jeg har intervjuet, er det veldig mange lignende historier. Man skulle disiplineres. Det var som en fangeleir, en militærleir. Når det gjelder barn, kan et slikt rigorøst system falle meget uheldig ut, sier Skogheim.

Tvangsføring. Det første møtet med matsalen ble betegnet for de 15 månedene Somo skulle tilbringe på sanatoriet. – Fiskesuppen var kald, og besto bare av fiskeskinn og ben og vann. De tvang det i meg med skjeen, sier han. Maten kom opp igjen. Da måtte femåringen spise oppkastet sitt. «Vi skal nok få det i Dem, skal De se», formante sykepleieren.

Men Somo lot seg ikke kue. Kanskje var det derfor han ble reimet fast til sengen hver kveld? Kanskje var det derfor alle barna unntatt ham fikk egg og Sanasol i stedet for tran på søndagene? Han tar til tårene når han forteller om hvordan han ble låst inne på loftet i stummende mørke, gang etter gang. Han sier han ble seksuelt misbrukt, men vet ikke om det gjaldt flere enn ham.

I pasientjournalen til Måseide står det at han veide 22 kilo da han kom. 20 måneder senere hadde han vokst i høyden, men veide det samme.

– Var du ikke sulten?

– Jeg klarer ikke huske det. Bare vemmelse og kvalme.

Oppdaget pleierne at han snek brødsriver unna i bukselommen, ventet reimene ved sengen.

Tabu. I Norge var det tre barnesanatorier i tillegg til Grefsen. Barn bodde også på ordinære sanatorier og tuberkulosehjem. På det meste var det over 140 slike institusjoner i Norge. Mange ble drevet av folkelige hjelpeorganisasjoner. De høstet bred støtte i kampen mot folkesykdommen. Staten støttet økonomisk, men drev ikke tilsyn.

Skogheim vil ikke lete etter syndebukker, men heller forstå hvordan overgrepene kunne skje strukturelt.

– Alle skydde disse institusjo-

nene. Også avisene. Dermed kunne forholdene utvikle seg.

Han mener å ha sett hvordan mennesker utvikler despotiske trekk når de jobber på en lukket institusjon.

Da Måseide kom hjem til Hareid den 28. september 1954, følte han seg spedalsk. Dører smalt igjen foran den spinkle guttun-

gen, og endel unger fikk ikke leke med ham. Tuberkulose var tabu. Derfor holdt han minnene for seg selv i 50 år.

– Hvem skulle trodd på oss? Hvem skulle vi sagt det til? Hadde det ikke vært for at jeg har møtt Einar, hadde jeg antagelig aldri stått frem, sier Somo.

I voksenalder har Somo slitt

«Alle skydde disse institusjonene. Også avisene. Dermed kunne forholdene utvikle seg.»

Dag Skogheim, historiker og tidligere sanatoriepasiert

Aftenposten

AUTOMATISK SERVICETELEFON
22 86 44 80

ved forsinket eller uteblitt avis.
Følg anvisningene og få øyeblikkelig svar om det er problemer i dagens distribusjon.

KUNDESENTERET

ABONNEMENT
0 50 40

Telefax: 22 86 40 39
Selvbetjening:
www.aftenposten.no/kundesenter
abonnement@aftenposten.no

Man.-fre kl. 07.00-19.00
Lørdag kl. 08.00-12.00
Søndag kl. 09.00-12.00

ANNONSER
815 000 15

Man.-fre. Kl. 08.00-16.00
Telefax: 22 86 40 98
Privatannonser:
annonce@aftenposten.no
Bestilling av dødsfallannonser:
Mandag-fredag før kl. 12.00
Tlf: 22 86 33 90. Fax 22 33 27 78
E-post: dodsfall@aftenposten.no

TELEFONLISTE ANNONSER

Bil og båt: Fax 22 42 64 13
Eiendom: Fax 22 42 14 21
Detaljist: Tlf. 22 86 43 71
Helse: Tlf. 22 86 43 73
Kjeder/kjøpesentra: Tlf. 22 86 43 67
Merkevare: Tlf. 22 86 43 68
Reiseliv: Tlf. 22 86 43 72
Underholdning: Tlf. 22 86 43 69
Undervisning: Tlf. 22 86 43 70

Jobb/forretningskunnngjøring:
Tlf. 24 14 65 65
Fax 22 86 40 92
stilling@aftenposten.no

TIPSTELEFON REDAKSJONEN
0 22 86

Telefax redaksjon: 22 86 43 60
2286@aftenposten.no

SENTRALBORD
22 86 30 00

Besøksadr.: Biskop Gunnerus' gt. 14.
Postadr.: Boks 1, 0051 Oslo
aftenposten@aftenposten.no

KORRESPONDENTER Amman: Per A. Christiansen, tlf. 00962 6 464 3852, per.a.christiansen@aftenposten.no • Berlin: Håkon Letvik, tlf. 0049 160 2909 699, hakon.letvik@aftenposten.no • Brussel: Alf Ole Ask, tlf. 0032 228 508 69, alf.ole.ask@aftenposten.no • København: Odd Inge Skjævesland, tlf. 0045 29420069, ois@aftenposten.no • London: Hilde Harbo, tlf. 0044 207 820 7488, hilde.harbo@aftenposten.no • Moskva: Mette Risa, tlf. 0074 95 2322 026, mette.risa@aftenposten.no • Washington: John Hultgren, tlf. 001 202 785 1460, john.hultgren@aftenposten.no • Tromsø: Ole Magnus Rapp, tlf. 77 68 52 24, fax. 77 65 88 48, ole.magnus.rapp@aftenposten.no • Ålesund: Arnfinn Mauren, tlf. 70 12 65 58, fax. 70 12 65 59, arnfinn.mauren@aftenposten.no

DAGENS
RUBRIK-
ANNONSER

KULTUR DØDSFALL 13
UNDERHOLDNING 15

ØKONOMI JOBB 17
NÆRINGSEIENDOM 36
KUNNGJØRINGER 36
RELIGJØSE MØTER 48

UTDANNELSE 48
HELSE OG VELVÆRE 48
HUS/HJEM/FRITID 48
VARER OG TJENESTER 48

BÅT 49
BIL 49

på barnesanatoriet

■ Sanatoriebarnas liv stilles ut på Teknisk Museum

I 20 måneder var Måseide-barna adskilt fra foreldrene sine. Einar og hans tre søstre ble holdt i hver sin etasje, og møttes bare til fotografering ved spesielle anledninger.

FOTO: PRIVAT

med tunge depresjoner, og er uføretrygdet. Han sier han forstår barnehjemsbarna som gikk til søksmål mot staten.

Måseide mener han har kommet godt ut av oppholdet i forhold til andre.

– Men hadde Arild hatt behov for å søke erstatning, ville jeg støttet ham, sier Måseide.

– **Vondt og leit.** Oslo Sanitetsforening er rystet. Foreningen ligger under Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS). – Dette er helt nytt for oss. Det er både vondt og leit å høre om. Vi er opptatt av å kaste lys over det som skjedde, sier leder Mona Borghøy.

– Har dere hatt noe oppgjør

med praksisen på barnesanatoriet?

– Foreningen har prøvd å følge gjeldende lover og regler. Dette må også ses i lys av den tidens tenkning og lovverk. Det er ikke ment som noen unnskyldning, men som et bakteppe, sier hun.

jenny.sandvig@aftenposten.no

Einar Måseide ble betegnet som et snilt og medgjørlig barn. – Men jeg ble straffet likevel. Jeg opplevde det som blodig urettferdig, sier han.

FOTO: ARNFINN MAUREN

I dag holder en barnehage hus i det som en gang var Grefsen barne-sanatorium.

FOTO: OSLO KOMMUNE

– Farlig for barns utvikling

■ – Når du lever under omgivelser hvor de som skal ta vare på deg, utsetter deg for overgrep eller veldig hard disiplin, fører det til at du ikke vet hvem du kan stole på. Det er en umulig situasjon for et barn å leve i, sier **Atle Dyregrov** ved Senter for Krisepsykologi i Bergen. Barnepsykologen poengterer at hjernen under utvikling trenger stimulering gjennom et intimt samspill med omsorgspersoner. – Når barn ikke forstår hvorfor de blir straffet, blir det enda verre. Det gir mangel på kontroll.

HØSTKAMPANJE

DUX

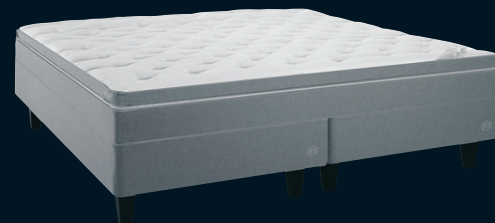
Gode priser på komplette sengemiljø i oktober.

Nyhet, DUX Continental!

DUX sengens overlegne komfort gir en dyp, fredfull og restituende søvn.
DUX Continental inkl. overmadrass og ben.

160 x 200 cm

nå kr. **24.900,-**

DUXIANA®
ADVANCED TECHNOLOGY IN SLEEPING

Spesialbutikker for DUX i Oslo.
Skøyen: Drammensveien 126 b, 0277 OSLO Tel 22 04 99 99
Vika: Haakon VII gate 2, 0161 OSLO Tel 22 83 22 12
www.duxiana.no